

Atskaite par dalību COPA – COGECA un EK darba grupā

Lauku attīstība

29.-30. 10. 2019. Briselē

Darba grupā piedalījās ZSA eksperts Valters Zelčs.

Darba grupā skatītie jautājumi:

1. KLP stratēģisko plānu attīstība dalībvalstīs;
2. "Nākotnes kooperācija – Eiropas lauksaimniecības reģionu institūciju kooperācija";
3. KLP pārejas periods;
4. Brexit;
5. HORIZON Europe;
6. citi jautājumi.

1. Informācija par KLP stratēģisko plānu attīstību dalībvalstīs

Pēc Eiropas Komisijas sniegtās informācijas, šobrīd ir ļoti krasas atšķirības starp dalībvalstīm tajā, cik liels progress panākts KLP stratēģisko plānu izstrādē. Ir valstis, kuras vēl nav veikušas SVID novērtējumu, ir valstis, kuras stratēģisko plānu faktiski jau pabeigušas. Viena no vienojošajām problēmām dalībvalstu starpā ir tā, ka nav nekādas skaidrības par to, cik liels būs Eiropas Savienības daudzgadu budžets, un cik daudz no šīs naudas tiks atvēlēta lauksaimniecībai. Tāpat vēl nav teikts gala vārds par to, vai notiks ambiciozāka tiešo maksājumu izlīdzināšana. Ņemot vērā iepriekš minēto, nacionālā līmenī nav iespējams veidot konkrētus pasākumus, kamēr nav zināms, cik daudz naudas šiem pasākumiem mums būs.

Lietuva – Ir ļoti daudz un lielas neskaidrības saistībā ar nākotnes KLP. Skatoties plašāk, valdība un lauksaimniecības ministrija ir ļoti neapmierināta ar zemo tiešo maksājumu līmeni. Par KLP stratēģiskajiem plāniem, nevalstiskās organizācijas netiek iesaistītas plāna izstrādē, un izskatās, ka darbs pie tiem notiek ļoti gausi. Tā kā iepriekšējā ministra ideja bija pārcelt lauksaimniecības ministriju uz Kauņu, liela daļa ierēdniecības uzrakstīja atlūgumus, līdz ar to, šobrīd ir vērojams kompetentu ierēdņu trūkums ministrijā.

Beļģija – KLP stratēģiskā plāna izveide stagnē, jo ES līmenī politikas veidošana ir palēninājusies. Šobrīd notiek mīņāšanās uz vietas, tādēļ NVO vienkārši šobrīd strādā pie savām pozīcijām par KLP stratēģisko plānu regulas piedāvājuma pretrunīgākajiem jautājumiem. Beļģijā būs divi dažādi stratēģiskie plāni, viens būs Flanders reģionam, otrs Valonijas reģionam.

Nīderlande – KLP stratēģiskais plāns ir praktiski gatavs, un tā melnraksts jau tiek saskaņots ar Eiropas Komisiju. Tā kā Nīderlande ir pārliecināta, ka izcīnīs lauksaimniecībai lielāku naudu nekā paredz pašreizējais EK piedāvājums, ir sagatavoti vairāki agrovides pasākumi, kuri ir ambiciozāki, nekā ar esošo piedāvājumu varētu segt.

2. Prezentācija “Nākotnes kooperācija – Eiropas lauksaimniecības reģionu institūciju kooperācija”

Prezentē - Federico Sgarbi (Britānijas reģiona pārstāvis); Jorg Hirsche – (Bavārijas reģiona pārstāvis)

Eiropas lauksaimniecības reģionu koalīcija apvieno 14 Eiropas galvenos lauksaimniecības reģionus no 6 dalībvalstīm. Pārstāv vairāk nekā 13% no ES iedzīvotāju, un 18% no ES izmantotās lauksaimniecības zemes.

Šo iniciatīvu aizsāka Francijas Britānijas reģions, kurš ir viens no galvenajiem Eiropas lauksaimniecības reģioniem. Tas notika pēc tam, kad 2017. gadā pēc lielas konsultācijas reģionālā līmenī Britānijas reģions izdeva savu pozīciju par KLP vidusposma reformu. Lai nākotnē palielinātu savas reģiona ietekmi, un veicinātu savstarpējo reģionu sapratni, tika pieņemts lēmums kooperēties ar pārējiem lielajiem lauksaimniecības reģioniem. Koalīcija fokusējas ne tikai uz lauku saimniecībām, bet lauku reģioniem kopumā, konsultējot lēmumpieņēmējus par lauku attīstības programmām un finansējumu. Pagaidām koalīcijai nepastāv savs birojs, un savstarpējā aktivitāšu koordinēšana notiek sazinoties starp reģionu vadītājiem.

Itālija – Tā kā iepriekš par jūsu organizāciju neesam dzirdējuši, varbūt varat būt mazliet konkrētāki. Kas tieši ir jūsu misija, ko jūs darāt? Ja reiz jūs reprezentējat Lauku reģionu institūcijas, kāpēc jūs fokusējaties tikai uz otro pīlāru?

– Jā, mēs prezentējam reģionālo pārvaldes institūcijas. Mēs galvenokārt fokusējamies uz lauku attīstību, jo reģionu konkurētspēja un attīstība primāri tiek finansēta no otrā pīlāra, tomēr arī tiešie maksājumi mums ir svarīgi.

Francija – Es saprotu, ka centrālais koalīcijas mērķis ir nevis veidot politiku, bet koordinēt pārvaldību. Tā kā Francijā jau eksistē lauku reģionu padome, kā jūs atšķiraties?

- Galvenā mūsu ideja ir savā starpā savest reģionus, kuri domā līdzīgi. Mēs neesam organizācija, mums nav birojs, mēs esam drīzāk kā neformāla tikšanās vieta.

3. Pārejas periods no šī KLP uz KLP pēc 2020. gada

Iepriekš Eiropas Komisija stingri uzsvēra, ka darīs visu, lai nebūtu nepieciešama ilga pārejas regula, tomēr, kā nu ir atklājies, Eiropas Komisijas pārstāvji nav bijuši līdz galam patiesi, jo, paralēli publiski paustajai informācijai par ieceri iztikt bez pārejas regulas, paralēli ierēdniecība šo regulu jau ir gatavojusi. Gaidāms, ka nākamajā ministru padomē jau tiks prezentēta jaunā pārejas regula.

No mūsu puses ir svarīgi saprast, vai tas būs 1 vai 2 gadi. Kooperatīviem un lauksaimniekiem tas ir fundamentāli svarīgi, jo abos plānošanas periodos lauku attīstības programmu pasākumi mainās. Par agrovides programmām - Dažās valstīs, piemēram, Portugālē, šobrīd agrovides programmas ir apstādinātas, jo iepriekšējā pārejas periodā tika izmaksātas ļoti lielas naudas summas no jaunā perioda finansējuma, bet uz iepriekšējā perioda nosacījumiem. Ir vairākas dalībvalstis, kuras vēlētos, lai pārejas regulā būtu noteikts naudas limits, kuru vienā gadā drīkst iztērēt vecajām programmām tā, lai neciestu jaunās. Lielāka skaidrība gan būs gaidāma tikai pēc ministru padomes sēdes novembrī.

4. Informācija par procesiem Lielbritānijā, īsa prezentācija no Lielbritānijas lauksaimnieku apvienības

Procesi ir ārkārtīgi mainīgi un neprognozējami. Notikumi mainās katru dienu. Eiropas Savienība ir paziņojusi, ka pagarina Lielbritānijas izstāšanās termiņu līdz janvāra beigām, pieprasot Lielbritānijai tikt skaidrībā ar savām prioritātēm, un sniegt skaidru redzējumu par attiecībām ar ES pēc izstāšanās. Izskatās, ka galvenā opozīcijas partija šovakar atbalstīs konservatīvās partijas iniciatīvu izsludināt parlamenta vēlēšanas decembra sākumā.

Cilvēkiem Brexit ir ārkārtīgi apnīcis, cilvēki ir ļoti noguruši. Šobrīd ir paredzēts, ka pēc izstāšanās no ES, valdība ar 2021. gadā pakāpeniski samazinās atbalstu lauksaimniecībai, un pēc 2027. gada lauksaimnieki vairs nesaņems tiešos maksājumus. Tiks saglabātas tikai agrovīdes programmas. Lauksaimnieki par šo ir ļoti satraukušies, jo nav skaidrības, vai prasības paliks tādā pašā līmenī, kādas tās ir ES. Ja līdz ar finansējuma samazināšanu, tiek samazināts arī prasību slogs, tad ar valdību vēl būtu iespējams panākt kompromisu.

5. Jautājumi ārpus dienas kārtības

Francūži kopā ar Paulo strādā pie dažādiem regulējumiem informācijā par zemes tirgus ierobežojumiem, par tendencēm – gan cenu, gan investoriem, gan zemes saglabāšanu urbanizācijas gaitā. Ja kāda no organizācijām vēlas līdzdarboties šajā neformālajā darba grupā, lūgums Katerinai vai Paulo nosūtīt savu kontaktinfo, un ar jums sazināties.

Spānija – “Mēs noteikti līdzdarbosimies. Varam informēt, ka Katalonijā izveidos lauksaimniecībā neizmantoto lauksaimniecības zemju reģistru. Un ne tikai lauksaimniecības zemju, ir arī vienkārši neizmantoto zemju reģistrs, ko lauksaimnieki, ja ir interese, var transformēt, un izmantot lauksaimniecībā.”

Francijas pārstāvji informē par savu lobīja aktivitāti – viņi lobē, lai jaunie lauksaimnieki otrajā pīlārā varētu saņemt atbalstu par saimnieciskās darbības maiņu, piemēram, pāriet no lopkopības uz graudkopību. Šī iniciatīva ir primāri saistīta ar to, ka Francijā neredzēti augstā un radikālā līmenī darbojas zaļie aktīvisti, demolējot lopkopības saimniecības, un izdarot milzīgu psiholoģisku spiedienu uz lauksaimniekiem, to bērniem un radniekiem. Tādēļ ir nepieciešami mehānismi, kā pārorientēties uz citu ražošanas nozari. Ja ir cilvēki, kas vēlas pievienoties, lūdzam sazināties ar Francijas pārstāvjiem.

6. Par Lauku Attīstības darba grupas nākotni un nākotnē apskatāmajiem jautājumiem

Darba grupas vadītāja Sofija, kandidējot uz grupas vadītājas amatu, solīja pārskatīt to, ar ko grupa nodarbojas, paplašinot jautājumu loku. Lūdz iesūtīt ieteikumus papildus apspriežamajiem jautājumiem.

7. Par HORIZON Europe un lauksaimniecības projektiem tajā

Pēc Eiropas Komisijas piedāvājuma, kopējais pētniecības budžets būs 100 miljardi eiro, lauksaimniecībai saistītie – 10 miljardi eiro klasterim nr. 5 “Food and natural resources”. Eiropas Parlaments piedāvā pārsaukt klasteri par “Food, Natural resources and Agriculture”, Ministru padome to piedāvā pārsaukt par “Food, Bioeconomy, Natural Resources and Environment”. Jauns nopietns aspekts jaunajā Horizon Europe ir misiju izveide. Viens no

piemēriem varētu būt "Mission on healthy soils and food". Lai izveidotu misijas mērķi un uzdevumus, ir izveidota misijas valde, kura amatā ir 5 gadus. Tiem nav likumdošanas vara, tie var tikai konsultēt Eiropas Komisiju. Misijas valdē ir 6 eksperti, ko apstiprināja šī gada jūlijā. COPA-COGECA ļoti spieda uz to, lai šajā valdē būtu vismaz viens lauksaimnieks, tomēr ļoti žēl, ka Eiropas Komisija spiedienam nepadevās. Tomēr, COPA-COGECA ir laba sadarbība ar vienu no valdes locekļiem, līdz ar to, strādāsim caur šo personu.

ES Sociālā dialoga grupa

1. Sociālā dialoga grupas vēlēšanas

Pārvēl iepriekšējos grupas vadītājus uz vēl vienu termiņu

2. KLP virzība (Eiropas Komisija)

Darbs DG AGRI ir sācies, bet nav skaidrs, kad ar savu pozīciju viņi varētu doties uz plenārsēdi. Ir sagaidāmi grozījumi iepriekšējā DG AGRI pozīcijā gan no DG AGRI, gan DG ENVI puses, īpaši daudz centīsies iespiest DG ENVI. Līdzšinējā DG AGRI pozīcija ietver vairākas iepriekš jau daudz aprakstītas lietas, bet šobrīd ir svarīgi izcelt to, ka pēc DG AGRI pozīcijas, jaunais KLP nevar sākties agrāk par 2022. gadu.

Par pārejas periodu – Šobrīd tiešām izskatās, ka būs nepieciešama pārejas regula, taču EK to vēlas veidot maksimāli īsu, ne ilgāku par 6 mēnešiem, tādēļ pagaidām sīkāka informācija netiks sniegta.

3. Dalībvalstu progress KLP stratēģisko plānu izstrādē

DG AGRI no savas puses izveidoja 27 Geo-Hubs, katrai valstij vienu, kuri aptver tiešos maksājumus, lauku attīstību, tirgus aspektus, kā arī vairākus horizontālos jautājumus. Šie Hubi nav paredzēti politikas veidošanai, bet konsultācijai KLP stratēģisko plānu izstrādē. Jāatzīst, ka darbs šajos Hubos notiek ļoti saspiestā un nenoteiktā gaisotnē, jo neviena no 3 regulām (KLP strat. plānu, horizontālā un KTO), tāpēc nav normatīvo aktu kopums, ar kuru strādāt. Ir jāzīlē ar EK piedāvājumu, apskatot ministru padomes un Eiropas parlamenta komitejās pastāvošos grozījumus.

Ir ļoti skaidri redzams, ka progress pa dalībvalstīm ļoti atšķiras. Citas valstis šajos Hubos iesaistās ļoti aktīvi, citas mazaktīvi. Dažas dalībvalstis šobrīd veic tikai SVID analīzi, un sāk veikt vajadzību novērtējumu, kamēr citas dalībvalstis jau beidz stratēģiskā plāna izveidi, un melnrakstus jau pārrunā ar mums (Eiropas Komisiju). DG AGRI pagaidām vēlas līdz novembra vidum saņemt no dalībvalstīm KLP stratēģisko plāno gatavošanas karti, kurā parādītu savu stratēģiju, iespējamās intervences, līdzšinējo lauksaimnieku un citu institūciju iesaisti stratēģiskā plāna izveidē, kā arī stratēģiskā plāna saskaņu ar citiem fondiem.

Jautājumi:

Itālija (Copa) – Vai valstīm, kurās iekšēji ir autonomi reģioni, būs tāpat nepieciešams izstrādāt vienu stratēģisko plānu, kurš iedalīsies smalkāk, vai katrs reģions izstrādās savu stratēģisko plānu?

Francūziete (EEB) – Izskatās, ka Parlamentā birst lielas problēmas ar ekoshēmām. Ir saprotama lauksaimnieku vēlme pamatprasības lobēt tik zemas, cik nepieciešams, bet ja beigu beigās ekoshēmas tiks pielīdzinātas šī perioda savstarpējai atbilstībai, zudīs to jēga. Tāpat uzsveram, ka ADSI maksājums nedrīkst tikt pieskaitīts pie vides maksājumiem, jo realitātē tas vairāk ir sociāls maksājums. Agrovides programmām vajadzētu fokusēties tikai uz vidi, nevis dzīvnieku labturību, ņemot vērā lopkopības negatīvo ietekmi uz vidi. Ja investīcijas labturībā tomēr tiek veiktas, tas jādara vienlīdz ambiciozi bioloģiskajām un konvencionālajām saimniecībām. Nedrīkst veikt nekāda veida investīcijas konkurētspējas palielināšanā, ja tam nav arī liels pozitīvs iespaids uz vidi vai klimatu.

Portugāle (ECVC) – Runājot par MFF, vai joprojām paliek spēkā piedāvājums par 15% samazinājumu otrajam pīlāram? Vai pārejas regulā būs iespējams uz vecajiem noteikumiem izmaksāt jauno naudu? Lauksaimniekiem ir ļoti svarīgi, lai otrā pīlāra pasākumi, tostarp LEADER, būtu plūstoši, un mēs nepiedzīvotu gada, vai divus gadu pārtraukumu pasākumos.

Vācija (Birdlife) – ADSI maksājums reāli ir vienkārši ienākumu atbalsts lauksaimniekiem, un tas nekādā gadījumā nedrīkst tikt attiecināts kā vides maksājums.

Atbilde –

Jāatgādina, ka mēs šeit šobrīd neveidojam politiku, mēs tikai izskaidrojam Eiropas Komisijas regulu piedāvājumu un dalībvalstu progresu saistībā ar KLP. Tātad Eiropas Komisija uzskata, ka ADSI nevajadzētu iekļaut 30% no lauku attīstības, ko atvēl videi. Kaut arī ADSI maksājums nepārprotami palīdz uzturēt zemi labā stāvoklī arī mazāk labvēlīgos apvidos, tomēr 30% vajadzētu ietvert tikai striktās vides iniciatīvas. Šobrīd gan izskatās, ka dialoga gaitā varētu panākt vienošanos, ka ADSI tomēr varētu tikt attiecināts kā vides maksājums.

Decentralizētās valstīs ar autonomiem reģioniem būs iespēja pasākumus veidot individuālus katram reģionam. Tomēr nacionālā līmenī vajadzēs sasniegt nacionālos mērķus. Atsevišķi tiks mērīti arī reģionāli sasniedzamie indikatori, un nacionāli sasniedzamie indikatori.

Par MFF – grūti pateikt, kad vienosies par budžetu. Noteikti ne Somijas prezidentūras laikā, iespējams Horvātijas prezidentūras beigās. EK var nodrošināt to, ka nebūs pasākumu pārtraukums no vecā perioda uz jauno. Dalībvalstis varēs turpināt vecos pasākumus ar jauno naudu.

Papildus jautājumi

Īrija (copa) – Mēs redzam, ka prasības arvien vairāk aug, un lauksaimnieku ienākumi tikai turpina samazināties. Tāpat lauksaimnieki tiek apspiesti ar jauniem, mums neizdevīgiem tirdzniecības līgumiem. Tas viss, savienojot ar samazinātu maksājumu apjomu nozīmē to, ka šis ir viens no grūtākajiem laikiem Eiropas lauksaimniecībai.

Eiropas Vides birojs – Vai tiešām nav iespējams veikt izmaiņas Eiropas Komisijas indikatoros, jo lopkopības un dzīvnieku labturības indikatori ir briesmīgi. Pirmkārt, ambīciju ziņā tie nav ne puse no vajadzīgajām labturības prasībām, otrkārt, būtu sevišķi jādome par to, vai nevajadzētu ieviest indikatoru par samazinātu lopu skaitu, ņemot vērā lopkopības traģisko ietekmi uz vidi un klimatu.

IFOAM – Kādas ir bioloģisko lauksaimnieku iespējas jaunajā KLP? Jo šobrīd izskatās, ka otrajā pīlārā būs krietni mazāk naudas, kam pretstatā mēs neredzam nekādas citas finansiālas priekšrocības bioloģiskajai lauksaimniecībai.

Spānija – Savstarpējā atbilstībā EK vēlētos ielikt augu rotāciju, bet ņemot vērā, ka tiešie maksājumi ir ikgadēji, bet augu rotācija daudzgadīgs pasākums, kā to administrēs?

Atbilde:

EK saprot, ka lauksaimnieki satraucas par to, ka vides aizsardzības fonā tiek aizmirsti paši lauksaimnieki. Tā nav. Skaidrs, ka lauksaimnieki būs tie, kuri sasniegs izvirzītos mērķus, tāpēc EK ar savu piedāvājumu ir centusies sabalansēt prasības starp finansējumu un vidi/klimatu.

Runājot par indikatoru maiņu, tad to šobrīd var mainīt tikai triāloga laikā, ja to iniciē ministru padome un Eiropas Parlaments. EK piedāvājums ir publicēts un nav maināms. Eiropas EK apzinās lopkopības ietekmi uz vidi, un šajā jautājumā būs jāmeklē kompromisi ar lauksaimniekiem.

Par maksājumu saistīšanu ar hektāru. Agrovidē ir iespējams maksāt par dzīvnieku vienību, ja tā ir nacionāli apdraudēta. Citādāk ir ar ekoshēmām – principā šobrīd tas nav atļauts, bet triāloga gaitā mēs par šo aktīvi diskutēsim.

Par bioloģisko lauksaimnieku – otrajā pīlārā atbalsts bioloģiskajiem lauksaimniekiem nepazudīs. Tomēr, ir ieplānots 15% samazinājums budžetam. Tāpat bioloģiski varēs izmantot investīciju atbalstu, un arī saņemt ekoshēmu atbalstu. EK piedāvājums paredz iespēju izmaksāt ekoshēmu par bioloģisko sertifikātu, bet šobrīd Eiropas Parlamentā tiek aktīvi diskutēts par to, ka ekoshēma piešķirama tikai tiem bioloģiskajiem lauksaimniekiem, kuri pārsniedz minimālās prasības sertifikāta saņemšanai. Bioloģiskā lauksaimniecība šobrīd ir ļoti sensitīvs jautājums. EK to šobrīd vienkārši uztver kā citu ražošanas metodi, nenostādot to augstāk vai zemāk par citām, un šobrīd esam piesardzīgi, lai nospraustu bioloģisko lauksaimniecību kā ES mērķi.

Dzīvnieku labturības prasības – Šobrīd tā ir lauku attīstības viena no prioritātēm (konkrēti – prioritāte nr. 3). Caur agrovides programmām drīkst atbalstīt tās dzīvnieku labturības prasības, kuras pārsniedz pamatprasībās noteikto, kā arī tām ir kompensējošs raksturs. Bez tā, ir iespējams uz dzīvnieku labturības mērķi attiecināt arī citus lauku attīstības pasākumus, piemēram, investīciju pasākumus. EK piekrīt iepriekš paustajam, ka dzīvnieku labturības standartus nepieciešams palielināt arī bioloģiskajā lauksaimniecībā. Galvenie izaicinājumi dzīvnieku labturības veicināšanai Eiropā ir tie, ka visām dalībvalstīm nav vienāds spēles laukums. Nacionālās prasības dzīvnieku labturībā krasi atšķiras starp dalībvalstīm, un tās, kurās prasības jau iepriekš ir bijušas stingrākas, šobrīd daļu maksājumu varēs saņemt automātiski. Tāpat problēma ir nevienāds dalībvalstu atbalsts no nacionālā budžeta.

Ne mazāk svarīgi ir dzīvnieku labturības prasību ievērošanā un paplašināšanā izmantot Horizon un lauku tīklu projektus, kuru rezultātā iespējams radīt inovatīvus risinājumus, kuri uzlabo dzīvnieku labturību, kā arī ir ekonomiski izdevīgi lauksaimniekiem. Kā piemēru min Somijas EIP-AGRI projektu "SMART FEED".

Atskaiti sagatavoja eksperts

Valters Zelčs